de vragen en de antwoorden, de daarop gevolgde schorsingen, en gé weet er weer alles van. Ieder moest zeggen: „aloopèks". Geen letter eraf.

Sedert dien is er telkens een lettertje afgegaan. Maar men zei: het blijft zoo als het is: aloopèks. „Een ei is geen ei", zingen de Kamper kinderen tegen Paschen; „één letter is geen letter", zeggen soms groote menschen in en buiten Kampen. Zegt u „loopèks"? Dat is „aloopèks".

Later ging er weer een letter af. „Loopèks" werd in een anderen mond „oopèks". Zegt u „oopèks"? Dat is „aloopèks".

En zoo voort.

1944 is niet 1950. In 6 jaar kan men telkens wel een letter laten vallen en een vervangingsformule geven. Alleen maar: **zèg**, dat het blijft bij „aloopèks".

Nu is het 1950. Nu zeggen misschien sommigen doodgewoon „vos". „Vos". Sommigen hebben in hun laatste publieke persuitlatingen van die zestien punten één puntje in hun discussies overgehouden. Ze hebben dat volle harde woord „aloopèks" laten gaan. Ze zeggen soms „vos". En ze vragen naar het schijnt: **zijn we zóó ontvankelijk**? Is dit nu het goede grieksch? Ja of neen?

Het antwoord luidde in 1944: wie ook maar één haar afwijkt van „aloopèks", of reeds **niet** belooft, geen haar er van af te wijken, die moet henen uit.

Het antwoord, zal dat luiden in 1950: zeg maar „vos"? Want „vos" is hetzelfde woord als „aloopèks"? Wij moeten dat afwachten. Misschien denkt iemand: dat is een grapje. Het is daarvoor geen tijd. Ik zou antwoorden: situatieteekening is, als ze juist is, een zaak van ernst, en een hulpverleening tot betrachting van den ernst. Waarschijnlijk zal volgende week te zien zijn, of hier een scheeve voorstelling van wat mogelijk is gegeven werd.

K. S.

. Personen of tendenzen

Dr F. L. Bos (Vlaardingen) schrijft in „De Roeper" (25 Febr. 1950) een artikel onder het opschrift: **„Weer naar elkaar toe"**. Hij geeft een verhaal over zijn vroegere houding: „blij met de vrijmaking ben ik nooit geweest"; „toen anderen er allang mee klaar waren, bleef ik nog dwalen"; „altijd ben ik blijven 'doleeren'". Dat wisten we al lang; en het kwam ook uit in de brochures, die dr Bos destijds schreef; er stond veel goeds in, maar aan het slot werd vaak weer de onzekerheid aan het woord gelaten.

Maar nu iets anders. Hij merkt op: „zelfs de diepingrijpende schorsingen **op zichzelf genomen"** (hoe kan dat??? K. S.), vormden voor mij het groote beletsel niet. *Die* waren **soms** (! K. S.) **ook wel wat** („wel wat!" - K. S.) **verdiend** door een optreden, dat **weinig** (! K. S.) **behoudend** was voor de kerkelijke gemeenschap".

We ontleden dit zinnetje nu maar niet. Het is, daar zijn we vast van overtuigd, niet goed. Een schorsing moet niet **„wel wat"** doch **dubbel en dwars** verdiend zijn. „Op zichzelf genomen" **kunnen** schorsingen niet worden, bij elke schorsing moeten de **gronden** nauwkeurig worden gewogen (reeds om de schorsers eerlijk te bejegenen). En een optreden, dat **„weinig behoudend"** is, is dan toch **„behoudend"**; maar een scheurmaker **scheurt.**

Maar dit blijve rusten. We denken aan iets anders.

Dr Bos heeft in Oosterbeek II publiek verteld, dat er van „vrijgemaakte" zijde wel **agitatie** gevoerd was. Toen de classis Schiedam hem vroeg: bedoelt u personen of tendenzen, gaf hij — blijkens persverslag — geen antwoord. In zijn kerkeraad waren leden, die vonden, en zeiden, dat zoo'n beschuldiging moest worden **waargemaakt** of anders teruggenomen. Zij namen hem die uitlating kwalijk. Toen heeft dr Bos later **in den kerkeraad** verklaard, dat hij **geen personen, doch tendenzen** bedoeld had. De conclusie Oosterbeek was daarmee van de baan geblazen (wat meer gebeurd is, door de H.H. Volten en Toornvliet). Gevolg van dit zakelijk ontkrachten van zijn eigen verklaring was, dat nu enkele kerkeraadsleden zich bevredigd verklaarden en **op dit punt** niet meer hun bezwaren handhaafden; ze gingen de gemeente opwekken, na deze bevredigende verklaring van den predikant hem op dit punt te déchargeeren. En dr Bos kreeg toen een positiewijziging in den kerkeraad, waarop aanstonds conclusies gebouwd zijn in 't openbaar.

Wat blijkt thans?

Dat dr Bos **wel degelijk** aan **personen** gedacht heeft. Want hij weet verschil te maken tusschen schorsing en schorsing. **Soms** waren ze „wel wat verdiend" door een optreden „dat..... op agitatie neerkomt" („weinig behoudend voor de kerkelijke gemeenschap").

Conclusie: de kerkeraad heeft zijn positiewijziging (hoezeer begrijpelijk na die verklaring: geen personen bedoeld, doch tendenzen) laten geschieden op een grond, die thans door dr F. L. Bos zelf wordt weggeslagen.

Tweede conclusie: men weet niet wat een Oosterbeeksche „conclusie" nu eigenlijk waard is.

Opmerking: dr F. L. Bos geeft in vage termen een trap aan broeders, maar laat na uit de officieele stukken ook maar één letter te citeeren.

En als hij zegt: **„persoonlijk onrecht had moeten worden geduld"**, dan stapt hij over op het standpunt dergenen, die een schorsingsgrond (die de heele kerk officieel normeert, en dus de **schapen** raakt) verdraaien tot een **persoonlijk** geval van een of ander herdertje. Dat is even misleidend als toen dr A. de Bondt van het boek van ds H. J. Schilder, die over **de kerken** van dr de Bondt schreef, verklaarde: ds Schilder schrijft een boek over zichzelf.

De duivel is op jacht.

Hij **„speelt** er mee".

K. S.

. Ficties

Dr F. L. Bos vervolgt zijn requisitoir tegen de broeders: „Door de verkondiging van het z.g. ratificatierecht werd formeel elk gezag der meerdere vergaderingen tot een fictie".

Antwoord: nonsens.

Wie prof. Deddens' betoog in dezen leest, zal zijn argumenten niet kunnen weerleggen. Dat kon ook dr Bos niet. En dat prof. Deddens, hoogleeraar in het kerkrecht, „elk gezag der meerdere vergaderingen tot een fictie" maakt is zelf een fictie.

Wat geen fictie is dat is dit: dr Bos loopt zelf het gezag der meerdere vergaderingen ondersteboven. Terwijl de synode besluit gaat hij „doorbreken". En terwijl nog geen mensch weten mag, wat hij precies heeft afgesproken met de synodocratische deputaten, wordt het volk, **dat nog van niets weet**, al vast door hem bewerkt in de richting van: pas op, we gaan „weer naar elkaar toe". Dit is spelen met het gezag der meerdere vergaderingen en met dat der kerken. Spelen met haar vertrouwen.

K. S.

. Gaan!

Het slot van dr Bos' artikel luidt:

„Wie de gemeenschap, waarin hij verkeert, niet meer 'zegenen' kan door zijn aanwezigheid, moet m.i. dan ook niet langer wachten, maar **gáán**, zoodra de weg der hereeniging is gebaand".

Dat het hiertoe komen zou, wisten wij al lang. We hebben het vermoed sinds Oosterbeek. Waarom dr Bos zoo vreeselijk kwaad geweest is, toen wij destijds over Oosterbeek schreven: „een aanval op de vrijmaking als acte van trouw" is ons altijd een raadsel geweest; hij zegt het immers eindelijk zelf zoo in zijn „biecht"? „Blij met de vrijmaking ben ik nooit geweest". Ik wel. Ik was **niet** blij met de **noodzaak** van vrijmaking (want die noodzaak was: het nemen van valsche besluiten, het opleggen van valsche bindingen, en de beantwoording van een vrijmaking van enkele **besluiten** met een krasse uitwijzing over heel de linie). Maar ik was wel blij met het **feit** der vrijmaking: men verheugt zich niet over een inbraak, maar men verheugt zich wel over het afslaan van de inbraak (en van de inbrekers).

Dat dr Bos het vraagstuk zoo onhelder stelt, ligt natuurlijk niet aan eenig gebrek in denkvermogen. Het verklaart zich alleen uit 't feit, dat hij allang **gekozen** heeft. Wat men hem daarbij kwalijk nemen moet, is het niet voor het front komen met zijn conclusies en afspraken. Eerst moesten we allemaal bidden voor Oosterbeek. Maar geen mensch **mócht** bidden voor zijn geheime

---

Tusschen Kuyper en Barth (IV)

POP. WETENSCH. SCHETSEN

IV. CORRECTIES OP BARTH?

6) Reeds in de beoordeeling van het vorige deel schreven wij, dat Barth er bij dr Berkouwer gunstiger afkomt dan vroeger. Herhaaldelijk meent hij te kunnen wijzen op „correcties" bij Barth, vergeleken met eerdere uitspraken van dezen theoloog. De vraag is nu: kan hier werkelijk van „correcties" worden gesproken? Tot onzen spijt moeten we nu reeds concludeeren, dat deze „correcties" meermalen „constructies" van dr Berkouwer zijn en in Barth „in" worden „gelezen". We geven enkele voorbeelden.

Zoo in het tweede deel, waar Berkouwer tot de conclusie komt: „Wie deze uitspraken (door hem boven geciteerd) van Barth bestudeert en ze lezen wil in het licht van geheel Barth's dogmatiek, zal er niet in kunnen lezen een loochening van de heiliging. Dat moge meermalen zoo schijnen in de krasse antithetische uitspraken, waarin hij zich verweert tegen de „ingestorte genade", als grondslag der rechtvaardiging, maar wie Barth's beschouwingen over de dankbaarheid der kinderen Gods in rekening brengt, zal moeten erkennen, dat het hier niet gaat om erkenning of loochening van de heiliging, maar om de aard van deze werkelijkheid" (72). Bewijs? Barth erkent, dat het in zijn oppositie tegen het Roomsche habitusbegrip gaat om het „im Glauben durch das Wort und den Heiligen Geist bestimmten Sein des Menschen" (K.D., 1, 2, pag. 440). Maar wat constateeren we, als we deze plaats controleeren? Dat het enkele uit het verband van een zin gerukte woorden van Barth zijn, die in hun verband gelezen, in een geheel ander licht komen te staan.

Barth opponeert nl. in dit verband tegen een uitdrukking van de oude Gereformeerden, die van de liefde spraken als een habitus a Spiritu Sancto infusus, d.w.z. een „hebbelijkheid" ons ingestort door den H. Geest. Die oude Gereformeerden beleden in deze terminologisch wel aanvechtbare woorden, dat onze liefde reëele, werkelijk presente vrucht van Gods Geest in ons leven is, Barth opponeert tegen deze uitdrukking. Ze zou de „vrijheid" der genade aantasten, maar tenslotte schrijft hij, met zijn weergaloos vermogen oudere gereformeerde theologen modern dialectisch te interpreteeren: „Gemeint war mit diesem bedenklichen Ausdruck (nl. de boven geciteerde) doch wohl das Richtige: wir haben die Liebe nicht (!) in jenen „Akten" (!) zu sehen und zu verstehen, in welchen sie Gott bald dargebracht, bald auch nicht dargebracht wird, sondern in dem (en dan volgt het citaat van dr Berkouwer) im Glauben durch das Wort und den Heiligen Geist bestimmten Sein des Menschen". A) Is dit citaat uit het verband gerukt of niet? Wat beteekent het, dat het „Sein" van den mensch door Woord en Geest „bestimmt" is? In ieder geval niet, blijkens het compleete citaat, dat er werkelijke akten van liefde door Gods Geest in ons leven gewerkt kunnen worden. Het blijft bij een „bestimmt" zijn in het geloof door Woord en Geest en wie weet, hoe Barth het geloof ziet als een Augenblicks-gebeuren verstaat, hoe hier in feite de presentia salutis, de werkelijkheid van het heil in ons leven geloochend wordt.

Precies eender staat het met de overige citaten, die de auteur in dit verband geeft. Op blz. 73 betoogt hij, dat het Barth er vooral om te doen is te laten zien, dat de liefde van ons gegrond is in de liefde Gods en dat dit een onomkeerbare relatie is. Maar waarom eindigt de schrijver het citaat juist daar, waar Barth vervolgt: „Die Liebe is nur und kann nur sein wollen die gehorsame Aufrichtung der Zeichen der göttlichen Gnade" B) En wie weet, wat Barth onder „Zeichen" verstaat en hoe hij ook door dit woord weer wil wegredeneeren, dat Gods liefde werkelijke presente vruchten draagt in ons leven en niet maar „Zeichen" nalaat van haar bliksemslagen, staat verbaasd toe te zien, dat de citatennoteerende pen van dr Berkouwer juist bij deze woorden stopte.

Nog sterker is het spel met de citaten bij het derde citaat van Barth, dat Berkouwer op pag. 73 aanvoert ten bewijze, dat Barth de heiliging niet loochent, maar alleen over haar specifieken aard wil handelen. We schrijven thans het citaat af, zooals het in Barth's dogmatiek is te vinden. We spatiëeren alleen de woorden, die dr Berkouwer heeft weggelaten.

Barth schrijft dan: „Wie sollte die Liebe zu Gott untätig sein können? Sie ist ganz Tätigkeit, aber ganz als Antwort des Menschen auf das, was Gott zu ihm gesagt hat. Als solche Antwort ist sie Werk und hat sie auch Werke. Sie ist aber Werk, und sie hat Wèrke darin, dasz sie Zeugnis des Werkes Gottes und eben damit Preisgabe alles Selbstruhms und aller Ansprüche ist" (K.D., I, 2, 442). C)

De gespatiëerde woorden zijn door dr Berkouwer weggelaten en het slot van het citaat is aan het eerste gedeelte verbonden, doordat dr Berkouwer beide gedeelten aan elkaar lascht met de woorden: „al is ze tegelijk".

Wie nu het geheele citaat rustig overweegt, komt tot de conclusie, dat zonder de gespatiëerde woorden het aardig positief klinkt. De liefde heet hier activiteit te bezitten en werken te verrichten. Wel, wel, werken door onze liefde! Men zou haast gaan denken, dat Barth zoo ongeveer gereformeerd denkt over de positieve heiliging. Maar wie verder de gespatiëerde woorden leest, constateert al spoedig, dat daar juist dynamiet gelegd wordt onder alles wat tot dusverre betoogd is. Want de liefde is werk en heeft werken in haar getuigenis zijn van Gods werk! Nu zijn we weer even ver als daar straks. Want met „Zeugnis" bedoelt Barth het residu van het nimmer continue, nooit in ons platte-vlak ingaande en daarin met ons meegaande werk Gods. Zoo is de H. Schrift „Zeugnis" van de Openbaring, van het Wort Gottes, dat door onze werkelijkheid heenflitst, maar daarin niet neergelegd wordt, daarin niet met ons meetrekt. Trek de lijn door en ge ziet hetzelfde bij de liefde. Gods liefde trekt nooit zoo met ons mee, dat ze in ons leven concrete blijvende vruchten doet rijpen. Alleen maar „Zeugnisse" laat ze achter, als de sporen van haar inslag.

Dr Berkouwer moet dit ook gevoeld hebben, waarom laat hij anders deze zoo betekenisvolle woorden zonder nadere aanduiding midden uit dit citaat weg?

We meenen daarom, dat een nadere beschouwing van deze citaten heel het betoog van dr Berkouwer, dat er bij Barth van heiliging in den zin van de gereformeerde theologie gesproken zou kunnen worden, omverstoot.

Hetzelfde op den klank af citeeren, zonder zich rekenschap te geven van den werkelijken inhoud der termen en het verband, waarin ze neer geschreven worden, treffen we aan op pag. 113 van Geloof en Heiliging.

Ook daar meent dr Berkouwer een zekeren vooruitgang bij Barth te kunnen constateeren. Hij heeft eerst, en nu werkelijk critisch, beschreven Barth's beschouwingen over het kindschap Gods, die uiteraard een eschatologisch karakter dragen. Barth had betoogd, dat het noodig is onze wedergeboorte en ons kindschap „vorbehaltlos eschatologisch" te verstaan (111). Maar Berkouwer had daartegenover betoogd en terecht: „Het is onmiskenbaar, dat de Schrift op 'n andere wijze over 't kindschap Gods spreekt" (112).

Maar de auteur meent, dat daartegenover andere uitspraken te stellen zijn, die deze eerdere uitspraken schijnen te corrigeeren. En nu lezen we weer met bizondere aandacht, welke bewijzen daarvoor worden aangevoerd. Het zijn vooral enkele uitspraken uit de Kirchliche Dogmatik van 1940 en 1942, die thans als correctie op de uitspraken over het „eschatologische" kindschap van 1930 moeten fungeeren.

Dr Berkouwer voert daar vooral twee bewijzen voor aan: in de eerste plaats dit citaaat: „Rechtfertigung heiszt also wirklich: totale und radikale Annahme des Sünders und also totale und radikale Umkehr und Verwandlung des Seins und Tuns, in welchem er, ohne sich zu entschuldigen, ohne sichselbst rechtfertigen zu können vor Gottes Richterstuhl erscheint, Gott